

LYUDMILA ROMANOWSKA

TEORETYCZNE I PRAKTYCZNE PODSTAWY
KSZTAŁCENIA PEDAGOGÓW SPOŁECZNYCH
DO PRACY Z MŁODZIEŻOWYMI STOWARZYSZENIAMI
NA UKRAINIE

THEORETICAL AND PRACTICAL BASIC
FOR PROFESSIONAL TRAINING OF SOCIAL EDUCATORS
TO WORK WITH YOUTH ASSOCIATIONS IN UKRAINE

A b s t r a c t. The article deals with the problem of professional training of future social educators and teachers to work with members of the children's public associations. Studies in which the author highlight various aspects of training of future social educators for their professional activities are analyzed. Principles and components of professional training of specialists of this profile to work with children's public organizations in Ukraine are defined. The criteria and indicators of readiness of social teacher to work with children's public associations are described and educational functions which are specific to children's unions are defined. Conceptual framework of methodology for future social educators to work with children's public associations as a factor of their professional development is presented.

Key words: social educator; children's public associations; educational standards.

Problem skutecznego funkcjonowania młodzieżowych stowarzyszeń jest bezpośrednio związany z przygotowaniem pedagogów społecznych do pracy z tego typu organizacjami. Pomimo że ów problem był wielokrotnie podejmowany zarówno w badaniach naukowych, jak i w referatach w ramach różnych seminariów, konferencji i spotkań w kwestii współdziałania przyszłych pedagogów społecznych z młodzieżowymi organizacjami pożytku publicznego, nadal pozostaje nierozwiązany i otwarty dla badaczy.

Prof. LYUDMILA ROMANOWSKA – kierownik Katedry Pracy Socjalnej i Pedagogiki Społecznej Chmielnickiego Uniwersytetu Narodowego na Ukrainie; adres do korespondencji: 29016, m. Xmel"nyc"kyj, vul. Instytut"ka, 11, korpus 3; e-mail: lroman@online.ua

Gotowość do współpracy z nowoczesnymi organizacjami pozarządowymi obecnie jest niska wśród dzieci i młodzieży, a także wśród ich bezpośrednich wychowawców i nauczycieli. Nauczyciel praktycznie nie zna pozaszkolnej działalności młodzieży i często nie zdaje sobie sprawy, że w szkole, również w klasie, gdzie jest wychowawcą, są uczniowie należący do różnych stowarzyszeń.

W ostatnich latach wiele prac naukowych poświęcono analizie tego zjawiska. W szczególności na Ukrainie w ciągu minionej dekady przeprowadzono szereg badań naukowych, które ukazują ważne cechy przyszłych pedagogów społecznych w ich działalności zawodowej. Ten problem jest dokładnie omówiony w literaturze naukowej (R. Vaynola, J. Halahuzovoy, L. Mishchyk, W. Polishchuk, Y. Polishchuk, J. Kovchynovoy, G. Lokaryevoy, A. Sorochynskoy, A. Malkov, A. Moskaluka, J. Matskevicha, A. Lisovtska, S. Pashchenko, L. Pundyk, S. Falynskoy i inni).

Jednym z pierwszych badaczy w kwestii profesjonalnych szkoleń pedagogów społecznych jest L. Mishchyk. Według autorki szkolenie i tworzenie personalistycznej pedagogiki społecznej musi opierać się na kreatywnym, indywidualnym i osobowym podejściu. Z punktu widzenia systemowego podejścia wszystkie aspekty kształcenia nauczycieli powinny być uwzględnione w celu stymulowania i aktywizowania głównych elementów konstrukcyjnych personalistycznej pedagogiki społecznej jako spójnej całości¹. Aktualne podejście wobec ucznia aktywnego polega na modelowaniu procesu kształcenia i edukacji, strukturalizacji działań społecznych i oświatowych. Indywidualna kreatywność, pokonując masowy charakter nowoczesnego kształcenia nauczycieli, bazuje na osobowej relacji nauczyciela i ucznia, zmierzającej do stworzenia warunków kształtowania się kreatywnej osobowości uczniów oraz ich indywidualności.

Analizując problem kształcenia zawodowego przyszłych pedagogów społecznych, W. Polishchuk stwierdza:

koncepcja kształcenia pedagogów społecznych powinna być oparta na badaniach prognostycznych w obszarach społeczno-gospodarczych i społeczno-edukacyjnych oraz opartych na koncepcjach nauk społecznych i modelach edukacji. Rzeczywistość jest następująca – społeczne i edukacyjne oddziaływania muszą w najbliższej przyszłości zmienić swoje strategie: ze strategii pracy ukierunkowanej na likwidację istniejących negatywnych skutków problemów, tzw. praca z deficytami (co przeważnie funkcjonuje w dzisiejszej rzeczywistości), na strategię profilaktyczno-prewencyjne zmierzające ku zapobieganiu występo-

---

¹ L.I. MISHCHYK, *Teoretyko-metodolohichni osnovy profesijnoyi pidhotovky social'noho pedahoha u zakladah vyshhoyi osvity*, Zaporizhzhya 1997, s. 377.

wania patologicznych zjawisk. W związku z tym głównym celem działań społecznych i edukacyjnych jest stworzenie optymalnych warunków do realizacji życiowych potrzeb i możliwości każdej osoby i zapobieganie warunkom, które mogą prowadzić do powikłań lub zdarzeń niepożądanych. Ów proces szkolenia pedagogów społecznych powinien być nacechowany działaniami zapobiegawczymi².

R. Vaynola w swoich pracach naukowych podejmuje problem tworzenia środowiska sprzyjającego kształtowaniu osobowego rozwoju przyszłych pedagogów społecznych w trakcie studiów zawodowych. W szczególności twierdzi, że „rozwój przyszłej pedagogiki społecznej jest postrzegany jako rozwój zawodowych i osobowych cech studentów, co w znaczący sposób będzie zapewniało skuteczność ich przyszłej efektywności zawodowej”³. Istotny wpływ na kształtowanie się cech zawodowych przyszłych pedagogów społecznych mają cechy charakteru i indywidualne predyspozycje studentów, takie jak: 1) humanistyczna postawa wobec innej osoby; 2) prymat etyki i znaczenia wartości moralnych; 3) podstawowe umiejętności komunikacyjne; 4) świadomość i tworzenie profesjonalnej filozofii; 5) motywacja i uczucia przyszłych pedagogów społecznych; 6) umiejętność samodzielnego zarządzania w celu zapewnienia skuteczności działań zawodowych, społecznych i edukacyjnych.

Treści kształcenia przyszłych pedagogów społecznych są głównym elementem ich osobowego rozwoju, ponieważ program przedmiotów oferowanych studentom do nauki stwarza podstawę do emocjonalnego i motywacyjnego rozwoju zawodowego pedagogów społecznych⁴.

Zainteresowanie wzbudza również praca O. Pryshlyak. W swoich badaniach autorka analizowała niemieckie doświadczenie w kształceniu pedagogów społecznych i porównywała je ze specyfiką funkcjonowania ukraińskiego systemu edukacji społeczno-pedagogicznej. Na tej podstawie Pryshlyak stwierdziła, że w celu rzetelnego określenia i wdrażania standardów szkolenia pedagogów społecznych na Ukrainie zgodnie z międzynarodowymi wymogami niezbędna jest dalsza szczegółowa analiza systemów kształcenia oraz nawiązanie bezpośredniej współpracy z instytucjami szkolnictwa wyższego,

² V.A. OLISHHUK, *Teoriya i metodyka profesijnoyi pidhotovky social'nyh pedahohiv v umovah nepererwnoyi osvity*, Ternopil" 2006, s. 163-164.

³ R.H. VAYNOLA, *Pedahohichni zasady osobystisnoho rozvytku majbutn'oho social'noho pedahoha v procesi profesijnoyi pidhotovky*, Kyiv 2009, s. 167-168.

⁴ V.A., OLISHHUK, *Teoriya i metodyka profesijnoyi pidhotovky social'nyh pedahohiv*, s. 163-164.

społecznymi, społeczno-pedagogicznymi z jednoczesną pogłębioną analizą jakościową międzynarodowych programów kształcenia⁵.

W pełni podzielam opinię Pryshlyak w tej kwestii. Aby zapewnić wysoki poziom kształcenia pedagogów społecznych, konieczne jest nie tylko integrowanie teorii z praktyką pracy społecznej i edukacyjnej, lecz także uwzględnienie doświadczenia europejskiego i międzynarodowego w tym zakresie.

Znaczący wkład w rozwój koncepcji kształcenia przyszłych pedagogów społecznych do pracy z młodzieżowymi organizacjami pozarządowymi wniosła O. Soroczyńska. Badaczka określiła przede wszystkim cele i zadania kształcenia zawodowego przyszłych pedagogów społecznych dla tego typu działań społecznych i edukacyjnych.

Cel szkolenia pedagogów społecznych do pracy z młodzieżowymi organizacjami to tworzenie warunków dla identyfikacji, selekcji i włączenia osobowości przyszłego pedagoga w relacje społeczne oraz rzeczywistą socjalno-pedagogiczną pracę z członkami młodzieżowych zgromadzeń społecznych.

Celem kształcenia przyszłych pedagogów społecznych, przygotowywanych do pracy z członkami młodzieżowych stowarzyszeń, jest stworzenie optymalnych warunków dla rozwoju przyszłych specjalistów z zakresu wiedzy o funkcjonowaniu dziecka oraz nabycia wartości ważnych w pracy pedagoga społecznego⁶.

O. Lisovec" opracowała model profesjonalnej pracy pedagoga społecznego z dziećmi i młodzieżą skupiających się w organizacjach pozarządowych, na który składają się: podmiot działalności (stowarzyszenia dla dzieci i młodzieży), przedmiot działalności (pedagog społeczny), cel działalności (zachęcanie do tworzenia oraz ustanowienie skutecznych działań społecznych i edukacyjnych dla stowarzyszeń młodzieżowych); społeczna funkcja nauczyciela wobec potrzeb dzieci oraz ich organizacji (diagnostyczna, prognostyczna, ochronna, profilaktyczna, psychoedukacyjna, organizacyjna); kierunki pracy pedagoga społecznego (ocena społeczno-edukacyjna, realizacja działań profilaktycznych, zapewnienie społecznej i edukacyjnej pomocy członkom stowarzyszeń młodzieżowych i utworzenie efektywnej pracy socjalno-wychowawczej u członków dziecięcej organizacji społecznej; wspieranie zarządu organizacji młodzieżowej w utworzeniu i realizacji programów oraz projektów

---

⁵ O.Yu. RYSHLYAK, *Profesijna pidhotovka social"nyh pedahohiv u vyshhohyh navchal"nyh zakladah Nimechchyny*, Ternopil" 2008, s. 21.

⁶ E.N. SOROCHYNSKAYA, *Teorriya i praktyka pidhotovky social"nyh pedahohov detskoyunosheskih ob"edinienyj, monohrafyya*, Rostov n/Donem 1996, s. 135.

specjalistycznych; kierowanie współpracą młodzieży z innymi instytucjami społecznymi, organami administracyjnymi, budowanie relacji między członkami stowarzyszenia⁷.

Szybki wzrost wymogów dotyczących poziomu kwalifikacji zawodowych pedagogów społecznych nasuwa zatem pytanie co do dalszego doskonalenia procesu edukacyjno-wychowawczego w szkolnictwie wyższym. Z mojego punktu widzenia rozwiązywanie problemów kształcenia specjalistów do pracy z młodzieżą należy rozpocząć od wytyczenia priorytetów. Celem szkolenia zawodowego pedagogów społecznych do pracy z organizacjami społecznymi jest wykształcenie specjalisty o wysokich kompetencjach zawodowych, konsekwentnego w swoich poglądach, odpowiedzialnego i skutecznego w tworzeniu odpowiednich warunków do zdobywania różnorodnej wiedzy oraz nabywania umiejętności w działalności społeczno-pedagogicznej. Właśnie realizacja tych celów może spowodować, że proces kształcenia specjalisty pozwoli na osiągnięcie wysokiego poziomu zawodowego i zapewni mu możliwość efektywnej pracy z członkami wymienionych organizacji oraz umożliwi bycie aktywnym i pomysłowym w warunkach szybkich zmian w społecznej strukturze młodszego pokolenia.

Przy ustalaniu strategii przygotowania pedagogów społecznych do pracy z członkami młodzieżowych stowarzyszeń równie ważne jest formułowanie zasad szkolenia specjalistów. Wśród najważniejszych należy wyróżnić: 1) zasadę spójności i ciągłości; 2) zasadę humanizacji i humanitaryzacji; 3) zasadę jedności adaptacji społecznej i podmiotowości jednostki; 4) zasadę optymalizacji; 5) zasadę dowolności w doborze treści, form i metod kształcenia; 6) zasadę jedności teorii i praktyki.

Zasada spójności i ciągłości. Systematyczność zakłada utrzymanie związku celu, treści, form i metod, a także środków kształcenia zawodowego pedagogów społecznych oraz odniesienie się do efektów kształcenia pedagogów o innych specjalizacjach. Spójność i ciągłość pedagogicznego przygotowania jednostki stanowi całościowy proces rozwoju wiedzy oraz doświadczenia w rozwiązywaniu problemów, którego kolejnymi poziomami są orientacja, reprodukcyjność oraz kreatywność.

Mechanizm ciągłości specjalistycznego szkolenia przyszłych pedagogów społecznych do pracy z członkami młodzieżowych stowarzyszeń polega na

---

⁷ O.V. LISOVEC", *Formuvannya hotovnosti maybutnih social"nyh pedahohiv do roboty z hromads"ky my dytyachymy ta molodizhnymy orhanizaciyamy*, Kyiv 2008, s. 136-137.

łączeniu doświadczenia praktycznego oraz wiedzy teoretycznej, która na każdym nowym etapie jest podstawą do osiągnięcia wyższego poziomu rozwoju i zrozumienia danego zjawiska, a także oswojenia się studentów z sytuacją społeczną młodego pokolenia.

Ciągłość jest uznawana za ogólnopedagogiczną zasadę jedności procesu socjalizacji i społecznego kształcenia jednostki. Warunkiem sukcesu szkolenia jest ciągłość między wcześniejszym a następnym rokiem nauki. Dotyczy to także ciągłości w zakresie doboru form i metod pracy zarówno wykładowcy, jak i studenta na kolejnych etapach nauki.

Zasada humanizacji i humanitaryzacji systemu zawodowego przygotowania studentów do przyszłej pracy z organizacjami społecznymi jest kolejnym warunkiem zmian systemu kształcenia. Wpisuje się ona w koncepcję procesu uczenia się i podstawowe zasady jego planowania i realizacji. Zasada może być realizowana poprzez: 1) dążenie do tworzenia humanistycznej wizji świata, stworzenie warunków do poznania samego siebie, autokreacji oraz samorealizacji studenta jako przyszłego specjalisty; 2) priorytet wiedzy naukowej dotyczącej wszystkich aspektów dążeń dzieci i ich funkcjonowania w ramach działalności stowarzyszeniowej; 3) odzwierciedlenie motywów narodowych, historycznych oraz innych zainteresowań młodego pokolenia; 4) profesjonalne podejście do badania procesów zachodzących w ruchach społecznych młodego pokolenia; 5) różnorodność i elastyczność treści w przygotowaniu do pracy w zawodzie; 6) jedność wiedzy o ruchach społecznych wśród młodzieży i o procesach zachodzących w socjalizacji współczesnego młodego pokolenia; 7) uwzględnienie regionalnych, ideologicznych, religijnych oraz innych cech poszczególnych grup młodzieżowych tworzących organizacje.

Zasada jedności adaptacji społecznej i podmiotowości jednostki w ogólnym pedagogicznym podejściu do problemu socjalizacji i wychowania młodego pokolenia zawsze ukazuje dwutorowe cele: rozwój społecznych i adaptacyjnych zdolności osoby (kształcenie adaptacyjnych, komunikacyjnych umiejętności, które ułatwiają jej wejście w najbliższe i dalsze otoczenie społeczne) oraz rozwój takich właściwości i możliwości, które zapewnią jej socjalną i twórczą aktywność, czyli gotowość i zamiar uczestniczenia w życiu członków organizacji społecznościowych i pracach społecznie użytecznych. Analogicznie należy stosować tę zasadę w kształceniu przyszłych pedagogów społecznych do pracy z młodzieżowymi stowarzyszeniami.

Zasada optymalizacji treści programowych kształcenia pedagogów społecznych do współpracy z organizacjami młodzieżowymi. Przekazywane treści programowe mają swoje zastosowanie wówczas, gdy znajdują odzwiercied-

lenie w osobistej hierarchii wartości studenta. Proces kształcenia ma również odnosić się do wartości wyznawanych przez studentów i ich ukierunkowywać, a w niektórych przypadkach oddziaływać modyfikująco. Poszerzanie światopoglądu przyszłych pedagogów społecznych oraz stała transformacja hierarchii wartości studentów odbywa się również poprzez zdobywanie doświadczenia zawodowego w trakcie realizacji praktyk zawodowych, a także własnych inicjatyw społecznych.

Zasada dowolności w doborze treści, form i metod kształcenia zakłada stworzenie zarówno warunków do powstawania tożsamości indywidualnej pedagogów społecznych, jak i możliwości dla rozwoju różnorodnych działań na rzecz młodzieżowych ruchów społecznościowych.

Zasada jedności teorii i praktyki społeczno-pedagogicznej w kształceniu przyszłych pedagogów społecznych do pracy z młodzieżowymi organizacjami polega na bezpośrednim odzwierciedleniu działań praktycznych w procesie kształcenia zawodowego. Modelowanie aktywności zawodowej w procesie edukacyjnym uwzględnia pewne współdziałanie i przenikanie dwóch rodzajów działalności – edukacyjnej oraz zawodowo-praktycznej – i ich wzajemne oddziaływanie. Ukonkretnienie zadań zawodowych pedagoga społecznego ma swoje odbicie w formie, strukturze, a także treści zadań ćwiczeniowych i warsztatowych, które w połączeniu z treścią teoretyczną zawierają wszystkie podstawowe czynności obejmujące dalszą działalność zawodową.

Analiza dostępnych opracowań naukowych oraz doświadczenie w przygotowaniu programów szkoleniowych skłania autorkę artykułu do wniosku, iż rozwój metodyki i techniki kształcenia przyszłych pedagogów społecznych do pracy z młodzieżowymi organizacjami pozarządowymi powinien opierać się na idei spójności i efektywności elementów proceduralnych w zakresie kształcenia. Koncepcja kształcenia pedagogów społecznych bazuje na ciągłym rozwijaniu danej metodyki i techniki w zakresie: podejmowanych zagadnień, efektywności szkolenia oraz zakresu oddziaływania. Tematyka szkolenia ma bezpośrednio dotyczyć uwarunkowań osobowościowych w pracy z młodzieżą, współczesnych problemów dzieci i młodzieży oraz sposobów przeciwdziałania i zapobiegania im poprzez oddolne inicjatywy. Efektywność kształcenia zawodowego zaś w dużej mierze zależy od poziomu struktury powszechnego systemu kształcenia, jednocześnie uwzględnia specyfikę pracy pedagoga społecznego jako nowej formuły zawodowej. Ogólne i specjalne przygotowanie przyszłych pedagogów społecznych musi bazować na koncepcjach uwzględniających specyfikę współczesnej socjalizacji młodego pokolenia, rozwój umiejętności społecznych dzieci i młodzieży oraz ich zainteresowania i potrzeby.

Wszystkie elementy szkolenia pedagogów społecznych muszą mieć charakter elastyczny i powinny sprawnie się dostosowywać do szybkiego rozwoju młodzieżowych portali społecznościowych, procesów komunikacyjnych, metod i sposobów budowania wspólnoty szerszej lub lokalnej, modeli socjalizacji oraz nowoczesnych trendów w tworzeniu i funkcjonowaniu organizacji młodzieżowych.

Doświadczenie w kształceniu pedagogów społecznych do pracy z członkami młodzieżowych stowarzyszeń pozwoliło na wyodrębnienie następujących obszarów kształcenia zawodowego:

- kształcenie umiejętności pedagoga społecznego w promowaniu w społeczeństwie młodzieżowych organizacji pozarządowych i wspieranie ich funkcjonowania we współczesnej przestrzeni społecznej;
- opanowanie metod tworzenia i administrowania organizacji pożytku publicznego oraz koordynowanie ich działalności;
  - rozwijanie empatii uczniów;
  - kształcenie umiejętności rozwiązywania konfliktów;
  - zdolność do planowania własnego rozwoju zawodowego;
  - udział w ważnych wydarzeniach społecznych oraz działaniach na rzecz środowiska;
- praca na rzecz przeciwdziałania stereotypom społecznym oraz nieaktualnym schematom poznawczym;
- kształtowanie umiejętności komunikacji międzykulturowej;
- kształcenie umiejętności pozyskiwania osób o wysokich kryteriach odnośnie do wartości moralnych, a także budowanie modeli wykorzystywania autorytetów społecznych w pracy z członkami młodzieżowych organizacji.

W opracowaniu metodologii kształcenia przyszłych pedagogów społecznych do pracy z młodzieżowymi stowarzyszeniami szczególną uwagę zwrócono na kształcenie gotowości przyszłych fachowców do pracy z młodzieżą, by traktowali tę pracę jako życiowe powołanie, co uznawane jest za efekt zawodowo-pedagogicznego przygotowania – jako integralnej i wielopoziomowej dynamicznej struktury, obejmującej czynniki motywacyjno-personalne, naukowo-teoretyczne, operacyjne, które realizują się w całościowym systemie współpracy z młodzieżowymi organizacjami społecznymi.

Na podstawie powyższych wniosków opracowano kryteria i wskaźniki społecznego zaangażowania nauczyciela do pracy z młodzieżowymi organizacjami. Są one następujące:

- kryterium motywacyjno-personalne, obejmujące zawodowe zainteresowania pracą z danymi organizacjami, ukierunkowanie na aktywne uczest-

nictwo w organizacjach dzieci, własne zainteresowanie pracą w tych organizacjach;

– kryterium naukowo-teoretyczne, odzwierciedlające znajomość administracyjnych i prawnych podstaw tworzenia i funkcjonowania publicznych młodzieżowych stowarzyszeń oraz wiedzy o pedagogicznej działalności danej organizacji;

– kryterium operacyjno-efektywne, które odzwierciedla umiejętności kognitywne (analiza aktualnego stanu ruchów młodzieżowych, prognozowanie jego rozwoju itp.), umiejętności projekcyjne (planowanie działalności, układanie programów realizacji różnych akcji i przedsięwzięć), umiejętności organizacyjne (tworzenie warunków dla rozwoju kreatywności oraz tożsamości zawodowej), umiejętności komunikacyjne (psychologiczno-pedagogicznej komunikacji w celu stymulowania działalności członków organizacji, wspieranie budowy optymalnego stylu relacji, tworzenie warunków współpracy).

Wiadomo, że ważnym warunkiem skutecznego działania pedagogicznego w procesie szkolenia pedagogów społecznych jest optymalne połączenie elementów teoretycznych i praktycznych. W trakcie prac badawczych ten postulat został wdrożony w postaci uczestniczenia studentów Tarnopolskiego Narodowego Uniwersytetu Pedagogicznego i Chmielnickiego Uniwersytetu Narodowego w działalności młodzieżowych stowarzyszeń społecznych. W obwodach tarnopolskim i chmielnickim, w latach 2007-2012, w szczególności był realizowany projekt „Working Together”, w którym do pracy młodzieżowych stowarzyszeń dołączyło się dwustu dwudziestu przyszłych pedagogów społecznych. Projekt obejmował część praktyczną i badawczą. Podczas praktycznej części projektu analizie zostały poddane obecne i przyszłe plany pracy młodzieżowych stowarzyszeń. Pozwoliło to nadać działalności danych organizacji charakter bardziej celowy, usunąć chaotyczność i brak konsekwencji w ich funkcjonowaniu.

Znaczące miejsce w zwiększaniu wpływu wychowawczego młodzieżowych stowarzyszeń zajmują seminaria i szkolenia. Były one prowadzone przez nauczycieli i studentów Wydziału Psychologii i Pedagogiki Tarnopolskiego Narodowego Uniwersytetu Pedagogicznego im. Wolodymyra Hnatyuka oraz Wydziału Humanistyczno-Pedagogicznego Chmielnickiego Uniwersytetu Narodowego (specjalizacja – pedagogika społeczna). O efekcie wykonanej pracy świadczą m.in. wyniki społeczno-pedagogicznego eksperymentu, w którym przeanalizowano funkcje wychowawcze charakterystyczne dla organizacji młodzieżowych. Jako ważne wyróżniono następujące funkcje:

– funkcja kognitywna, która wynika ze specyfiki pracy młodzieżowych stowarzyszeń – w działalności związków młodzieżowych znajduje swoje

zastosowanie odpowiednia wiedza, kształtuje się światopogląd, wypracowuje się potrzeba i zdolność do samodzielnego zdobywania wiedzy;

– funkcja kompensacyjna, która sprzyja rozwojowi zdolności do samoobrony społecznej oraz przystosowania się do realiów życia w dzisiejszym społeczeństwie;

– funkcja regulacyjna, wynikająca ze specyfiki pracy publicznych młodzieżowych stowarzyszeń, a także relacji i komunikacji pomiędzy ich członkami;

– funkcja organizacyjna, aktywnie realizowana, która wpływa na rozwój zdolności organizacyjnych oraz potrzeb dzieci i młodzieży;

– funkcja komunikacyjna, realizowana na podstawie idei zbiorowego charakteru komunikacji jako narzędzia edukacji dzieci w młodzieżowych organizacjach społecznych;

– funkcja więzi społecznych, która pełni rolę pośrednika między młodzieżową organizacją a społeczeństwem, wspierając kontakty między światem dorosłych oraz wspólnotą dzieci i młodzieży.

W związku z tym rozpatrujemy kształcenie przyszłych pedagogów społecznych jako proces ciągły, który zawiera: system oddziaływań edukacyjnych, ze stopniową realizacją celów, treści, form i metod organizacji; zakres praktycznego stosowania wiedzy teoretycznej, a mianowicie wdrażanie innowacyjnych technologii w prace społeczne; zaangażowanie studentów w proces badawczy w celu rozwiązania konkretnych problemów społecznych oraz realizację zadań laboratoryjnych, działań praktycznych poświęconych organizacji pracy młodzieżowych stowarzyszeń.

W trakcie doskonalenia procesu edukacyjnego utworzono program wzmocnienia gotowości przyszłych pedagogów społecznych do pracy z różnymi grupami młodzieżowych stowarzyszeń. Ogólne założenia programu mieszczą się w ramach głównych celów programowych, jakimi są: pogłębianie i doskonalenie wiedzy teoretycznej; przyswajanie wartości przyszłej działalności zawodowej; nabywanie zawodowych umiejętności oraz nawyków posługiwania się nowoczesnymi metodami współpracy z członkami młodzieżowych stowarzyszeń; zdobywanie doświadczenia w działalności społeczno-pedagogicznej nowoczesnych młodzieżowych stowarzyszeń, zrozumienie cech tej działalności na mikro-, mezo- i makropoziomach; kształtowanie zawodowych cech osobowych; nauka etycznych standardów etyki zawodowej; tworzenie warunków dla rozwoju umiejętności i samorealizacji studenta do kształcenia jego indywidualnego sposobu działalności; psychologiczna adaptacja studentów do wybranego zawodu.

W ramach przygotowań do współpracy przyszłych pedagogów społecznych z publicznymi młodzieżowymi stowarzyszeniami został opracowany zestaw

edukacyjno-metodycznej dokumentacji w celu przeprowadzenia systematycznej, społeczno-pedagogicznej praktyki. Program tego rodzaju praktyki obejmuje następujące tematy: cel, cele początkowej fazy współpracy, prawa, obowiązki, zadania i program pracy studentów, proces oceniania (kryteria oceny różnych zadań).

Eksperyment wykazał konieczność i wartość współpracy przyszłych pedagogów społecznych z członkami publicznych młodzieżowych stowarzyszeń, gdyż promował wśród studentów twórcze i badawcze podejście do przyszłej działalności zawodowej, a także znacznie podniósł poziom pracy wychowawczej w młodzieżowych stowarzyszeniach społecznych. W trakcie badań naszą uwagę zwrócił również problem szkolenia nie tylko przyszłych pedagogów społecznych do pracy z młodzieżowymi stowarzyszeniami, lecz także przyszłych nauczycieli. W tym kontekście ważne jest stworzenie systemu szkoleń dla nauczycieli do pracy z publicznymi młodzieżowymi stowarzyszeniami oraz określenie jego celu.

Tacy badacze, jak E. Bezdverna-Khomeriki, A. Hukalenko, N. Zavgorodnyaya, V. Ivanov, L. Miller udowodnili, że ważnym czynnikiem we wzbudzeniu zainteresowania studentów wyższych szkół pedagogicznych Ukrainy pracą społeczną jest wykonywanie obowiązków zawodowych nauczyciela poprzez prowadzenie prac wychowawczych wśród uczniów. Od jakości pracy wychowawczej, jej organizacji i treści zależy poziom twórczej aktywności oraz społecznej orientacji młodych ludzi.

W okresie wystąpienia zjawisk kryzysowych w społeczeństwie ukraińskim bardzo ważne staje się zwrócenie szczególnej uwagi na zawodowe przygotowanie przyszłego nauczyciela, a przede wszystkim na jego przygotowanie do pracy wychowawczej z uczniami. Do elementów takiej pracy zaliczamy również zajęcia z członkami młodzieżowych organizacji społecznych. S. Kharchenko zdefiniował cel przygotowania przyszłych nauczycieli do pracy z dziecięcymi organizacjami społecznymi, na który składają się cele szczegółowe: kształcenie u studentów orientacji na współpracę z danymi organizacjami; zdobycie przez studentów niezbędnej wiedzy socjalno-pedagogicznej; konieczność nabywania przez przyszłych nauczycieli umiejętności praktycznych w zakresie działań wychowawczych; kształtowanie takich zawodowych wartości, jak demokracja, aktywność społeczna i empatia⁸.

---

⁸ S.Ya. KHARCHENKO, *Social"no-pedahohycheskye osnovy pidhotovki uchytelya k rabotie s detskimi obshhestvennymi ob"edinieniyami*, Moskwa 1993, s. 17-18.

Jednym z podstawowych problemów, które znajdują się w obszarze zainteresowań prezentowanych badań, jest kwestia udziału przyszłych nauczycieli w realizacji projektu pedagogicznego wspierającego działalność młodzieżowych stowarzyszeń. Przeprowadzone badania pozwoliły stwierdzić, że podstawą współpracy młodzieży studenckiej oraz uczniów szkół ogólnokształcących w roli członków organizacji młodzieżowych jest twórcza samo-realizacja przyszłych nauczycieli i pedagogów społecznych jako liderów związków młodzieżowych. Jest to jednocześnie doświadczenie współpracy: szkolnictwo wyższe – młodzieżowe organizacje pozarządowe – szkoły ogólnokształcące.

Badając udział studentów wyższych szkół pedagogicznych Ukrainy w pracy ze zreszającą się młodzieżową, wysunięto wniosek, że tego typu działalność należy traktować jako bezinteresowną pracę pedagogiczną, kierowaną wysokimi humanistyczno-moralnymi intencjami, wolną od motywów ekonomicznych, czyli altruistyczną, której efektem jest wielopoziomowa korzyść społeczna.

Zainteresowanie przyszłych nauczycieli udziałem w projekcie wspierającym działalności młodzieżowych organizacji jest rozumiane jako integralny czynnik osobowości, przejawiającej się w świadomej, celowej i wolnej decyzji włączania się do danej działalności. Temu czynnikowi towarzyszy poznawczy oraz emocjonalny czynnik osobowości ukierunkowany na zdobycie wiedzy i umiejętności w danym obszarze pracy zawodowej. Strukturę przygotowania zarówno przyszłych nauczycieli, jak i przyszłych pedagogów społecznych do pracy z dziecięcymi organizacjami społecznymi można postrzegać odpowiednio do wskazówek zawartych w pracy S. Kharchenki, który ujmuje je w sześć kategorii: historia powstania i rozwoju społecznych ruchów młodzieżowych; znaczenie młodzieżowych stowarzyszeń we współczesnych procesach socjalizacji młodzieży; społeczne i psychologiczne aspekty młodzieżowych stowarzyszeń; społeczne i pedagogiczne aspekty młodzieżowych stowarzyszeń; podstawy współpracy młodzieżowych stowarzyszeń publicznych oraz pedagogów; metodologia badań młodzieżowych stowarzyszeń⁹.

Podsumowując niniejszy artykuł dotyczący standardów kształcenia pedagogów społecznych ukierunkowanych na współpracę ze zreszającą się młodzieżą szkolną, sformułowano dwa najważniejsze postulaty. Ustalono mianowicie, iż kryterium całościowego zainteresowania przyszłych pedagogów spo-

---

⁹ S.Ya. KHARCHENKO, *Social"no-pedahohycheskye osnovy pidhotovki uchytelya k rabotie s detskimi obshhestvennymi ob"edinieniyami*, s. 17-18.

łecznych i nauczycieli pracą z członkami młodzieżowych organizacji społecznych jest poziom świadomego dążenia studentów do włączenia się w działalność organizacyjną stowarzyszeń oraz umiejętność nadawania im charakteru społecznie ważnego i pożytecznego. Dalszym postulatem z realizowanego programu jest stwierdzenie, iż uzyskanie pozytywnych skutków działalności młodzieżowych organizacji w znacznym stopniu jest uwarunkowane aktywnym udziałem w tychże organizacjach studentów wyższych szkół pedagogicznych. Ten udział z kolei zależy od uświadomienia sobie przez przyszłego pedagoga i nauczyciela społecznej wagi danego typu pracy społeczno-pedagogicznej, która jest istotnym czynnikiem w procesie przygotowania przyszłych pedagogów społecznych oraz nauczycieli do działalności pedagogicznej.

W taki właśnie sposób pedagog społeczny w swej działalności zawodowej powinien sprzyjać doprowadzeniu współczesnych młodzieżowych organizacji społecznych do poziomu funkcjonowania, którego celem jest społecznie pożyteczna działalność, z optymalnym połączeniem własnych i wspólnych interesów członków organizacji, aktywną współpracą tych organizacji ze środowiskiem, a także ze szkołą – poprzez zainteresowanych nauczycieli. Na takie podejście składa się podstawa conceptualna opracowanej przez nas metodyki przygotowania przyszłych pedagogów społecznych do pracy z młodzieżowymi organizacjami społecznymi – jako czynnika ich tożsamości zawodowej.

BIBLIOGRAFIA

- KHARCHENKO S.Ya., Social"no-pedahohycheskye osnovy pidhotovki uchytelya k robotie s detskimi obshhestvennymi ob"edinieniyami, Moskva 1993
- LISOVEC" O.V., Formuvannya hotovnosti majbutnih social"nyh pedahohiv do roboty z hromads"ky my dytyachy my ta molodizhnymy orhanizacyamy, Kyiv 2008.
- MISHCHYK L.I., Teoretyko-metodolohichni osnovy profesijnoyi pidhotovky social"noho pedahoha u zakladah vyshhoyi osvity, Zaporizhzhya 1997.
- OLISHHUK V.A., Teoriya i metodyka profesijnoyi pidhotovky social"nyh pedahohiv v umovah neperervnoyi osvity, Ternopil" 2006.
- RYSHLYAK O.Yu., Profesijna pidhotovka social"nyh pedahohiv u vyshchych navchal"nyh zakladah mechchyny, Ternopil" 2008.
- SOROCHYNSKAYA E.N., Teoriya i praktyka pidhotovki social"nyh pedahohov detskoyunosheskih ob"edinienyj, Rostov n/Donem 1996.
- VAYNOLA R.H., Pedahohichni zasady osobystisnoho rozvytku majbutn"oho social"noho pedahoha v procesi profesijnoyi pidhotovky, Kyiv 2009.

TEORETYCZNE I PRAKTYCZNE PODSTAWY
KSZTAŁCENIA PEDAGOGÓW SPOŁECZNYCH
DO PRACY Z MŁODZIEŻOWYMI STOWARZYSZENIAMI NA UKRAINIE

S t r e s z c z e n i e

Artykuł dotyczy zawodowego przygotowania przyszłych pedagogów społecznych oraz nauczycieli do pracy z członkami młodzieżowych organizacji społecznych. Autorka analizuje różne aspekty kształcenia pedagogów społecznych do działalności zawodowej. Wyróżnia zasady oraz czynniki zawodowego przygotowania specjalistów danego profilu do pracy z młodzieżowymi organizacjami społecznymi na Ukrainie. Opisuje kryteria gotowości pedagoga społecznego do pracy z młodzieżowymi organizacjami społecznymi, a także wskazuje na funkcje wychowawcze charakterystyczne dla młodzieżowych organizacji pożytku publicznego. Omawia podstawy konceptualnej metodyki przygotowania przyszłych pedagogów społecznych do pracy z młodzieżowymi organizacjami społecznymi, traktując je jako czynnik ich tożsamości zawodowej.

Słowa kluczowe: pedagog społeczny; młodzieżowe organizacje pozarządowe; standardy kształcenia.